

Szóbeli tan – Rabbini irodalom:

Válogatott fejezetek a Misnából

5. és 6. beadható feladat

A félév során beadható 5. és 6. feladat a következők közül szabadon választható. A megoldásokat pdf formátumban kérem, emailben. Beadási határidő: 2021. május 19. Jó munkát!

A. A „mozaiko-rabbini jog” egy szeletének a bemutatása Bloch Mózesnél

Az 1877-ben alapított *Országos Rabbiképző Intézet* első igazgatója, Bloch Mózes (1815 – 1909), neves talmudista, egy tanulmányorozatot jelentetett meg az intézmény éves értesítőjében. Írásaiban a „mozaiko-rabbini jog” egy-egy területét mutatta be. (A „mozaiko-rabbini jog” helyett ma a „tórai és talmudi” kifejezést használnánk.) A kifejezésben megjelenő kettősség a korabeli (német) pozitív-historikus zsidóság (amelyhez sorolható a neológia fősodranak és a Rabbiképzőnek a „teológiai” irányultsága is) azon hitét tükrözi, hogy a Sinai-hegyi kinyilatkoztatásra visszavezethető bibliai (tórai, mózesi) törvény az idők során továbbfejlődött, és ennek a szerves fejlődésnek az eredménye a talmudi, majd a középkori, ill. a kortárs halákha rendszere.

A cikkek nagy része letölthető a Magyar Nemzeti Digitális Archívumból (Manda), az OR-ZSE könyvtára digitalizációs projektjének köszönhetően:

- *A mozaiko-talmudi rendőri jog* (1879):
https://mandadb.hu/tetel/749917/A_MozaikoTalmudi_rendori_jog.
- *A polgári perrendtartás a mozaiko-rabbini jog szerint* (1882):
https://mandadb.hu/tetel/753585/A_polgari_Perrendtartas_a_MozaikoRabbini_jog_szerint.
- *A mozaiko-talmudikus örökösödési jog* (1890):
https://mandadb.hu/tetel/753584/A_Mozaiko_Talmudikus_Orokosodesi_jog.
- *A szerződés a mózesi-talmudi jog szerint* (1893)
- *A mózesi-talmudi birtokjog* (1897):
https://mandadb.hu/tetel/644501/A_mozesitalmudi_birtokjog.
- *A mózesi-talmudikus bünvádi eljárás* (1901):
https://mandadb.hu/tetel/770034/A_MozesiTalmudikus_Bunvadi_eljaras.
- *A gyámság a mózesi-talmudi jog szerint* (1903):
https://mandadb.hu/tetel/770020/A_gyamsag.

Válasszon egy cikket a fentiek közül, és tekintse azt át (olvassa azt el, lehetőség szerint). Írjon két oldal terjedelemben arról, hogy hogyan mutatja be Bloch Mózes a kiválasztott jogterületet:

- Ne a halákhikus szabályok részleteire fókuszáljon, hanem arra, ahogyan Bloch Mózes viszonyul ezekhez: milyen szempontok szerint, milyen struktúrát követve, milyen nyelven, milyen ideológiai előfeltevések mentén ír a témáról a Rabbiképző igazgatója?
- Dolgozata első, bevezető bekezdése (kicsodával, micsodával foglalkozik) után fogalmazza meg dolgozata tételmondatát. Egyetlen, egyszerű mondat legyen. (Néhány példa, melyet ne vegyen át, de hasonló szerkezetű mondatot várok: *Bloch Mózes étikus megközelítésből mutatja be a témát. / Bloch Mózes szóhasználatában érezhető, hogy nem magyar az*

anyanyelve. / Bloch Mózes nézőpontja a pozitív-historikus zsidóság ideológiáját képviseli. / Bloch Mózes a korabeli jogi tankönyvek logikáját veszi át. / Bloch Mózes inkább jogtörténész, mintsem rabbi. / Bloch Mózes inkább rabbi, mintsem jogász.)

- Majd támassza alá a tételmondatát a szöveg bemutatásával, elemzésével, példákkal.
- Dolgozata végén foglalja össze még egyszer a tételmondatot és azt, amire jutott. Ezen a ponton lehetséges, hogy egy kicsit árnyalni akarja majd az eredeti tételmondatot, vagy további kérdéseket tesz fel, esetleg újabb hipotéziseket fogalmaz meg, stb.

B. Jézus pere és a Szanhedrin

Az ún. „történeti Jézus”-kutatásban nagy irodalma van annak, hogy vajon Jézus pere miként folyhatott le. Ez az irodalom egyszerre támaszkodik az evangéliumok kritikai olvasataira (hiszen az evangéliumok csak Jézus kora után néhány generációval nyerték el mai formájukat), a kora római kor viszonyaival kapcsolatos ismereteinkre, valamint a misnai-talmudi büntetőjogra és büntető-eljárásjogra.

Felmerül persze az a kérdés, hogy vajon Jézus korában mennyire volt tényleg használatban a kétszáz évvel később a Misnában lefektetett jogrendszer. Ha feltételezzük, hogy a Jézus korabeli farizeusok valóban a későbbi rabbik elődjei voltak, és azt is, hogy nincs jelentős különbség a farizeusok és a Misna felfogása közt, vajon feltételezhetjük, hogy a szadduceusok is ezt a büntető-jogot alkalmazták? És a rabbik elméleti konstrukciója, amely a bibliai törvényeket valamilyen módon értelmezi, vajon a római kor realitásai között egy-az-egyben megvalósulhatott?

Keressen két-három cikket vagy könyvet. Magyarul például *Joseph Klausner*, *David Flusser* és *Vermes Géza* művei érhetők el. Használja a Google Tudós oldalt (<https://scholar.google.com/>) is.

Írjon két oldal terjedelemben a *problematikáról*, a fellelt szakirodalom alapján. Ne törekedjen a kérdés megoldására! Hanem azt mutassa be, ki hogyan próbálja a kérdést megoldani, például: Milyen módszertani problémák merülnek fel? Milyen források használhatók? A különböző háttérű szerzők hozzáállása között van-e különbség? Milyen eltéréseket talál a régebbi és az újabb szakirodalom problémakezelése között? Ilyen és hasonló kérdésekről írjon, a fellelt irodalom alapján.

C. A férfi, a nő és a hermafrodita: az emberi test a rabbinikus irodalomban

A test, a testiség, a szexualitás és a társadalmi nemek (*gender*) vizsgálata az 1990-es évek óta játszik egyre jelentősebb szerepet a talmudtudományban, különösen *Daniel Boyarin* (ld. a fényképet) munkássága (*Carnal Israel: Reading Sex in Talmudic Culture*, Berkeley: University of California Press, 1993; *Unheroic Conduct: The Rise of Heterosexuality and the Invention of the Jewish Man*, University of California Press, 1997) hatására. Olvassa el ebben a témában a következő cikket:

Charlotte Elisheva Fonrobert, 'Regulating the Human Body: Rabbinic Legal Discourse and the Making of Jewish Gender', in: Charlotte Elisheva Fonrobert and Martin S. Jaffee, *The Cambridge Companion to The Talmud and Rabbinic Literature* (Cambridge University Press, 2007, pp. 270–294). (Letölthető [innen](#).)

Írjon a cikkről egy értékelő összefoglalást két oldal terjedelemben. Körülbelül *egyenlő* arányban ossza fel a terjedelmet a következő három témakör között: (1) a cikk tudományos kontextusa (pl. kik, miért és mióta foglalkoznak vele), (2) Fonrobert cikkének főbb állításai, (3) a cikk kritikai értékelése.

D. Vallástudomány és a rabbinikus irodalom kutatása

A rabbinikus irodalom – és általában a judaisztika – kutatói sajnos kevésbé követték nyomon az elmúlt évszázadban az általános vallástudomány fejlődését. A következő cikk a vallástudomány egyik ágának, a rítuskutatásnak a fogalmi rendszerét alkalmazza a klasszikus rabbinikus irodalomra:

Mira Balberg, 'Ritual Studies and the Study of Rabbinic Literature', *Currents in Biblical Research* 16.1 (2017), pp. 71–98. (Letölthető [innen](#).)

Olvassa el, majd mutassa be a cikket, és fejtse ki két oldal terjedelemben benyomásait az olvasottról. Előbb objektív módon vázolja fel a cikk tudományos kontextusát (ki, mikor, miért írja, hol jelent meg, miért fontos), majd objektív nézőpontból mutassa be a cikk egy-egy állítását. Ezt követően, jelezve az éles fordulatot (például „véleményem szerint”), térjen rá a cikk kritikájára, szubjektív benyomásaira. Őrizze meg végig az egyensúlyt az objektivitás, a pro és kontra érvek, illetve saját személyes álláspontja között. Reflektáljon önmagára is (miért gondolja azt, amit gondol), hozzon érveket önmaga ellenében is.

Például: Milyen lehetőségeket lát a cikk a két kutatási terület összekapcsolására, és maga újszerűnek tartja ezeket a gondolatokat? Ha egy háromszög csúcaiban helyezi el a jogot (halákhát), a rítust (performanszt) és a szöveget (irodalmi művet), akkor mit gondol a háromszög oldalairól? Mit gondol arról, hogy a Misnában leírt törvények nem feltétlenül valamely adott korban érvényes joggyakorlatot tükröznek? Volt-e a cikkben más olyan megállapítás, amelyet kiemelne, amellyel vitatkozna, vagy amellyel kapcsolatban szívesen továbbgondolkodna?